

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

A1 TÜRKÇE DERSİ UZUN TEZİ

ZİNCİRLERİ KIRAN KADINLAR

Rehber Öğretmen: Emine TAŞ

Öğrencinin Adı: Zeynep

Soyadı: Altınok

Numarası:001129-0008

Sözcük Sayısı:3983

Araştırma Sorusu: Ayşe Kulin'in "Adı:Aylin" ve Sinan Akyüz'ün "Piruze" adlı eserlerindeki kadın figürlerin kendilerini 'var etme' süreçleri hangi yönleriyle ele alınmıştır?

ÖZ (ABSTRACT)

Uluslararası Bakalorya Programı Türkçe A Dersi kapsamında hazırlanan bu tez çalışmasında Ayşe Kulin'in "Adı: Aylin" ve Sinan Akyüz'ün "Piruze" adlı yapıtlarında odak kadın figürlerin hayata karşı kendilerini eğitmeleri ile var olma süreçleri ele alınmıştır. Tezin amacı farklı iki uzamda hayatlarını sürdüren iki kadın figürün, eğitim, evlilik ve ilişkilerindeki farklılıklar sonucunda kendilerini var etmelerindeki farklılığın değerlendirilmesidir. Çalışma sırasında batı ve doğu uzamlarının kültürel yapılarının farklılıkları göz önünde bulunarak kadın figürlerin davranış biçimleri ve onlara karşı gösterilen tutum, tavırlar ve bunlar sonucunda hayata karşı duruşları konu edilmiştir. Yapıtlarda figürlerin tecrübeleri üzerinden değişen duygu ve kişilik değişimleri ve bu değişimlerin figürlerin gelecek hayatlarına yansımaları şekilleri hayat anlatılmıştır. Çalışmanın giriş bölümünde, farklı uzamlardaki kadın figürlerin yaşamlarına değinilmiş, yapıtlardaki odak kadın figürlerin yaşamları süresince yaşamları süresince edindikleri tecrübelerden bahsedilmiştir. Gelişme bölümünde, odak kadın figürlerin eğitim ve evlilik kavramları kapsamında özel yaşamlarına inilerek yaşadıkları farklı toplumların onlar üzerindeki etkilerine ve figürlerin varoluşlarına değinilmiştir. Sonuç kısmındaysa, her iki yapıttaki batı ve doğu toplumlarında yaşadıkları iki farklı yaşamın, figürlerin yaptıkları evliliklerin ve bunların sonucunda edindikleri tecrübelerin insan üzerindeki etkisinin farklı olacağı ve bir insanın yaşadığı üzüntü ve zorlukların insanı güçlü kıldığı ele alınmıştır.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	3
GELİŞME	4-18
1. ODAK FİĞÜR AYLİN'İN VAR OLMA SÜRECİ	4
1.1 Aylin'in Eğitimi	4
1.2 Aylin'in Evliliği	6
2. ODAK FİĞÜR PİRUZE'NİN VAR OLMA SÜRECİ	12
2.1 Piruze'nin Eğitimi	12
2.2 Piruze'nin Evliliği	15
SONUÇ	18
KAYNAKÇA	19

Giriş

Bir bireyin kendini var etmesi, yaşadığı çeşitli olaylar ve bunlar sonucunda kazandığı deneyim ve tecrübeler ile olmaktadır. Birey ne denli zorluklardan geçerse ne gibi durumlarla karşı karşıya gelirse, geleceğinde bu durumlar ile tekrar karşı karşıya gelmesi durumunda kendini eğitmiş olması sayesinde kendince önlem alır ve geçmişindeki hataları tekrar etmeyecek duruma gelir. Yaşadığı yer ve bu yerin kültürü, gelişmişlik düzeyi bireyin davranışları ve olaylar karşısındaki tutumunda etkili rol oynar. Özellikle kadın cinsiyetine mensup bireylerin yaşadıkları ve yüzleştikleri zorluklar onların ayakta durmalarında büyük rol üstlenmektedir. Kadın, cinsiyetinden dolayı çoğu ataerkil düzenin hüküm sürdüğü toplumlarda ezilmiş, baskılanmıştır, dolayısıyla bu kadınların edindikleri tecrübeler onların gelecek hayatlarındaki yerlerini belirlemede etkili olmuşlardır. Ataerkil toplum düzeninin baskısından kaçmış Piruze böyle bir toplum yapısı içinde doğu kültürünü; şiddeti ve aldatılmayı tecrübe edinmiş, gelecek yaşamında güçlü ve ayakları üstünde durabilen başarılı bir iş kadını olmuştur. Daha gelişmiş bir toplum yapısında yaşamış Aylin ise kadın cinsiyetinden ötürü bir baskıya maruz kalmamakla birlikte erkekle eşit görülmüştür dolayısıyla erkek hangi özgürlüklere sahip olmuşsa o da aynı şekilde seçimlerinde ve yaşamının genelinde özgür bırakılmıştır.

Bu tez çalışmasında her iki yapıttaki odak kadın figürlerin yaşadıkları farklı uzamlardaki zorluklar ve bu zorluklar karşısında kendilerini var etme süreçleri eğitim ve evlilik kavramları üzerinden karşılaştırılmıştır. Yapıtta toplumların kız çocuk yetiştirmedeki ve kadına bakışlarındaki farklılıkları ve bu farklılıkların bireylerin hayatlarını farklı şekillerde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

1. ODAK FİGÜR AYLİN'İN VAR OLMA SÜRECİ

1.1 Aylin'in Eğitimi

Eğitim, bir bireyin fiziksel, psikolojik ve akademik açıdan gelişmesi, bilgilenmesidir. Eğitim sonucu bireyler bir şeyler deneyim ettikçe değişim gösterirler. Ayşe Kulin'in "Adı: Aylin" adlı yapıtında da, odak figür Aylin'in aileden başlayarak eğitimi, kazandığı tecrübeler ve değişimi anlatılmıştır.

Aylin'in eğitimi her birey de olduğu gibi ailesinde başlamıştır. Ailenin ikinci kızı olan Aylin ablası Nilüfer'e göre daha özgür yetiştirilmiştir. Ablası Nilüfer'in baskısı altında yetiştirilmesi ve özgür olmaması Nilüfer'in aileden habersiz evlilik yapmasıyla sonuçlanırken aile bir daha aynı şeyleri yaşamamak adına Aylin'i seçimlerinde özgür bırakmıştır.

Aylin, eğitimini Kolejde tamamlamış, ailesinin üniversite okuması ısrarlarıyla üniversiteye başlamamış, bir mankenlik okulu olan Lucy Claytons'a kayıt yaptırmıştır. Burada aldığı mankenlik eğitimi sonucu dış görünüşü ve davranışlarındaki değişim eğitim kavramı kapsamında verilebilecek bir örnektir. Üç aylık eğitimi sonrasında Aylin hem fiziksel hem de kişilik olarak değişim göstermiştir. "*Düz saçları kat kat kesilmiş, üstüne sarı röfleler atılmış, bir manken gibi salına salına yürümesini ...*" (Kulin,68) Aylin'in Lucy Claytons'da öğrendiklerinin ve değişiminin, odak figürün buradaki eğitiminin hemen ardından yaptığı evliliğe sebep olduğu görülür. "*Aylin çayını içtikten sonra tuvalete gitmek üzere kalktı. Lucy Claytons'da öğrendiği gibi başını dimdik tutup, karnını içeri çekerek bir kuğu gibi süzüle süzüle yürüdü*" (Kulin,80) Aylin, Libya Prensi Senusi adlı figür ile flört etmiştir ve hemen ardından evlilik teklifi almış ve bu teklifi kabul etmiştir. Prens'in dikkatini çekmesinin nedeni ise Lucy Claytons'da aldığı eğitim sonucu dişiliğinin ön plana çıkmasıdır.

Lucy Claytons'tan sonra yirmi altı yaşında başladığı eğitim öğretimi Neuchatel Üniversitesindeki tıp tahsilidir. *“Neuchatel Üniversitesi'nde tıp tahsiline başladığında yirmi altı yaşındaydı. Saçlarına kahkül kestirip, dümdüz bırakmıştı omuzlarına... Makyajsız yüzüyle kolumun altında tıp kitapları...”* (Kulin,127). *“Aylin öğrencilik hayatına çok iyi uyum sağlamıştı. Sanki başından tuhaf bir evlilik geçmiş... boşanmış bir kadın değil de dünyaya tıp okumak için gelmiş on sekiz yaşında bir genç kızdı.”* (Kulin,131)

Aylin tıp eğitimini tamamladıktan sonra, önce New Rochell Hospital Medical Center'da asistanlığa başlamış, asistanlığı tamamlamasının ardından hastanenin bağlı olduğu Cornell Medical School'da ders vermeye başlamıştır. Eğitiminin bitmesi ve Aylin'in bundan sonraki hayatında sürekli olarak kariyer alanında yükselmesi; eğitim kavramının yerini başarı kavramına bırakması olarak değerlendirilebilir. Özel muayenehanesini açması ile 'en zor vaka' diye adlandırılan iki hastanın: Laurie ki bu figürün eserde bir doktor için ne denli zor bir hasta olduğu *“On iki kere intiharı denemiş birine ne yapabileceğini zannediyorsun. Ümitsiz vaka bu kız.”* (Kulin,) ifadesi ile vurgulanmıştır. Bir diğer vaka ise Rahibe Nancy olup figürün umutsuz vaka oluşu esenliksiz bir ifade olan *“...her şeyi gri hissini veren, silik, renksiz bir kadın.”* (Kulin,301) cümlesi ile sağlanmıştır. Aylin yine de olumsuz ithamlarda bulunmuş bu iki vakayı da kabul etmiş olup bir nevi risk almış olsa da, Osmanlı soyundan gelen dedesinin deli kanını taşıdığı söylendiği üzere, bu iki vakanın da üstesinden gelebilmiştir. Laurie'nin tamamıyla düzelmesi eserde, figürün ağzından *“İntihar etmeyeceğim. Ne bugün ne de yarın.”*(Kulin,274) sözü ile kanıtlanmıştır. Nancy'nin iyileşmesi ise figürün Adana'ya gidip geçmişteki köy yaşantısına benzer bir yaşam sürmeye başlamasının ardından evlenmesiyle okuyucuya sunulmuştur. Eğitim ve iş alanındaki başarıları hem kendini hem de eşi Mişel'i mutlu etmiştir: *“Senin başarın yüzünden yıllarca başımıza gökten yıldız yağar gibi hasta yağdı.”* (Kulin,241)

Odak figür Aylin'in yaşadığı, eğitimi ile bağdaştırılabilecek olay örgüsünde yer alan son olaylardan birisi, Aylin'in askere gitmek üzere başvurması ve kontrat imzalaması olmuştur. Bu olay gerek Aylin'in bedensel eğitimi gerekse geçmişte yaşadıkları kapsamında yaptığı bir yeniliktir. Aylin burada aldığı fiziksel eğitim ve azmi sonucu ordunun fiziksel aktiviteler sınavını 'Başarı Sertifikası' olarak tamamlamıştır. Aylin'in ailede başlayan özgür yaşamı tüm hayatı boyunca devam etmiş, bu özgürlük sayesinde Aylin yaşamını istediği gibi şekillendirmiştir.

1.2 Aylin'in Evliliği

Evlilik ve ilişkiler bir bireyin hayatını yönlendiren durumlardır ve bireylerin hayatlarını şekillendirir. Ayşe Kulin'in 'Adı: Aylin' adlı yapıtta odak figür Aylin'in yaptığı çok sayıda evlilik ve ilişkileri konu edilmiştir. Aylin'in aşk, ilişki ve evlilikleri sonucu edindiği tecrübeler onun gelecekteki yaşamının şekillenmesinde etkili olmuştur.

Odak figür Aylin ilk ilişkisini gençliğinde, Amerikan Kız Koleji'nde okurken yaşamıştır. Aylin küçük denebilecek bir yaşta, bir erkek arkadaş edinmiştir. Ancak annesi Leyla Hanım tarafından, Nilüfer'in baskılandığı gibi baskı altında tutulmamış, rahat bırakılmıştır. Çünkü Nilüfer altında ezildiği bu baskı sonucunda rahatlamak amaçlı hızlı ve ani bir karar ile bir iş adamının oğlu olan Aziz ile ailesinden habersizce evlenmiştir. *"Nilüfer'i gereğinden fazla sıkmanın cezasını kızının ailesinden habersiz evlenmesiyle ödediğini unutmamıştı. Aynı baskıyı küçük kızına yapmadı."* (Kulin,62)

Aylin'in liseden sonraki ilk ilişkisi ve evliliği, Lucy Claytons adlı mankenlik okulundaki eğitimden sonra, Libyalı bir prens olan Senusi ile olmuştur. *"Hayal kırıklığını yenmeye çalışarak yutkundu. 'Gözleri çok etkileyici.' Diye düşündü Aylin. 'Gözlerini beğeniyorum. Muhteşem gözleri var. Aşk bu olmalı.' "* (Kulin, 89) Aniden alınan bir kararla yapılan bu

evlilik daha sonraları Aylin'in 'hata' diye adlandırdığı hızlı bir evlilik olmuştur. Yapılan bu evlilikte 'bir esire' dönüşmesi ile Aylin boşanmaya karar vermiş, bunu Senusi'ye bildirmiştir. Ancak Senusi buna karşı çıkmış ve kendi kültürünün kurallarını geçerli kılmıştır. " *'Bizde boşanma olmaz' diye kestirip attı Senusi*" (Kulin, 96) Bunun üzerine Aylin'in canı sıkılmıştır ve bu sikkiniğini atmak üzere İstanbul'a gitmiştir. Aylin, İstanbul tatilinde Polat ile tanışmıştır. " *Aylin, hasretini çektiği aşkı, yaz sonuna doğru Paris'e dönmeden birkaç hafta önce buldu.*" (Kulin, 97) Polat, Aylin'in evliliğindeki sevgi tatsızlığını gidermiştir. Fakat Senusi'den gizli yaşanan bu ilişki kısa süreli olmuş; Senusi Aylin'in kendisini aldattığının farkına varmıştır. Aylin'in Nilüfer ile yaptığı, Senusi'den kaçma amaçlı plan sonrasında Aylin ve Polat ilişkisi noktalanmıştır.

Aylin kaçışının ardından uzun zamandır istediği tıp tahsili üzerine üniversitelere başvuru yapmıştır ve Neuchatel Üniversitesi'nden kabulünü almıştır. Sonrasında ise daha çok çalışarak kaydını Lozan Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne taşımaya başarmıştır. Aylin, burada okuduğu esnada Jean-Pierre adlı başarılı bir fizik öğrencisiyle ikinci evliliğini yapmıştır. Ancak bu evlilik duygular üzerine değil, Aylin'in burs alabilmesi uğruna karşılıklı anlaşma ile yapılmıştır.

" *'İsviçreli olduğun takdirde fakülteye bedava devam edebileceğini biliyor musun?'* ... *'Ama kilisenin papazına ben Jean-Pierre ile evlenmeyi kabul ediyorum dediğinde İsviçreli olabiliyorsun' dedi Jean-Pierre.*" (Kulin, 137)

Jean-Pierre ve Aylin tahsillerinin bitmesiyle farklı alanlar üzerine meslek hayatlarına devam etmişler ve farklı eyaletlerde yaşamaya başlamışlardır. Bu uzak mesafenin bir getirisi olarak da henüz resmi olmasa da evlilikleri bir yerde son bulmuştur. Kâğıt üstünde görünen ama bitmiş evliliğinin ardından Aylin, sürekli çıktığı gece gezmelerinden birinde, eserde 'hayatının büyük aşkı' diye tanımlanmış Paswak ile tanışmıştır. " *Paswak... Birleşmiş*

Milletler'in Afganistan sefiri... Paswak evlidir ha!" (Kulin, 143) Aylin, Paswak'ın evli olmasına karşın ilişkisini sonlandırmamıştır. "Aylin, Paswak'a karısı hakkında tek bir soru bile sormadı. Evli olduğunu, karısının memleketinde yaşadığını, hatta üç yetişmiş çocuğu olduğunu da duymuştu. Bu konular aralarında hiç konuşulmadan tabulaşmıştı. " (Kulin, 145) İki yılın sonunda Paswak'ın önce Londra ardından Hindistan'a tayininin çıkmasıyla araya giren mesafe Aylin ve Paswak'ın ilişkisini yıpratmıştır. Aylin ve Paswak'ın uzun mesafe ilişkileri devam ederken, odak figür arkadaşı Zeynep vasıtasıyla Mişel Radomisli ile tanışmıştır. Mişel, Aylin'le tanıştığı anda ondan etkilenmesine karşın Aylin, Mişel hakkında aynı düşüncelere sahip olmamıştır. "Fena sayılmaz. Ama Paswak ile mukayese bile etmem." (Kulin, 152) Aylin hala Paswak'a karşı büyük bir özlem ve aşk beslemektedir. Ancak Aylin'in Mişel'e karşı olan olumsuz tutumu uzun süreli olmamıştır. Bir Pazar akşamı, baş başa film izlerken yakınlaşmaları sonucu Aylin için Paswak dönemi bitmiş; Mişel dönemi başlamıştır. "Aylin için yepyeni bir sayfa açtı Mişel." (Kulin, 154)

Aylin'in Mişel ile olan ilişkisi, Paswak ile olana kıyasla daha farklıdır; aynı şehirde okumuş, aynı şehre yaşamış olmaları dışında yaşlarının yakın olması, aynı dili konuşuyor olmaları bu ilişkiyi daha kalıcı kılmıştır. "... Birbirinin ne dediğini anlayan iki insan... Farkına bile varmadan kapılıp gitti Mişel'e. Mişel ise deli gibi âşıktı Aylin'e." (Kulin, 155)

Uzun süreli sevgili ilişkisinin ardından, Aylin Mişel ile olan ilişkisi hakkında ciddi düşünmeye başlamıştır; evlenmek ve çocuk sahibi olmak istemiştir. Ancak Mişel Musevi'dir, çocuklarının da bu dine uygun yetişmelerini istemektedir. Aylin bu durumu bir engel olarak görmemiş, düğünlerini Musevi düğün yapmakla işe başlamıştır. "Aylin Mişel'e sürpriz yaparak tam bir Musevi düğünü düzenlemişti..." (Kulin, 162)

Mişel ile evliliğinde, Aylin çocuk denemelerinden sonuç alamamış ve sayısız denemeden, düşüktükten sonra pes etmiştir. Bunun üzerine Nilüfer'in kızı Tayibe, eğitim amaçlı Aylin'in

yanına yerleşmiştir. Tayibe'nin gelişi çocuğu olmayan Aylin için bir hediye niteliği taşımaktadır.

“Tayibe'nin yanlarına gelmesiyle mutlulukları daha da perçinlendi. Aylin sürekli düşüklere sonra kaderine razı olmuştu. Tanrı'nın vermediği çocuğu, belki de böylece Nilüfer vermiş oluyordu ona.” (Kulin, 168)

Aylin, diğer ilişkilerinde olduğu gibi Mişel ile olan evliliğinde de tekdüze ve monoton bir hal alan yaşamından sıkılmıştır. *“Aylin birden bu kadar mutluluktan sıkılıverdi... 'Mişel'in hiçbir suçu yok, ama ben bir makine gibi hep aynı saatte aynı işleri yapmaktan yorulduğum' dedi Aylin.” (Kulin, 181)* Bir süre birbirlerinden uzak kalmak isteyen Aylin, bu düşüncesini Mişel ile paylaşmıştır. *“ 'Mişel birbirimizi bir süre serbest bıraksak diyorum... Çok fazla beraber oluyoruz.' “ (Kulin, 184)* Odak figür, serbestlik konusunda Mişel'e hayatına başka bir kadın sokmasına dahi izin vermiştir ancak Mişel bunu Aylin'in daha fazla onu sevmediğine yorumuş ve yapılacak şeyin boşanmak olduğunu savunmuştur. Mişel olanların üzerine evden taşınmış ve Barbara adlı bir kadınla ilişki yaşamaya başlamıştır. Aynı zamanda Aylin de, Hilmi Dayısının akranı ve arkadaşı olan George Kroner ile tanışmıştır. Aylin'e göre ilişkiler sadece sekse dayanmamalıdır ve Mişel ile olan ilişkisinin tam da bu temele dayandığına inanmaktadır. George Kroner ile olan ilişkisi ise sekse dayalı olmaktansa arkadaşlığa dayalı bir ilişkidir. Bu nedenle George Kroner gibi yaşlı ve zengin bir adamın ona teklif ettiği Japonya seyahati, hayatının monoton tınısından kurtulmak ve Mişel'den kaçmak amacıyla kabul etmiştir. Aylin'in bu teklifi kabul edişini öğrenen Mişel cephesinde evlilikleri noktalanmıştır. Aylin ve Mişel ilişkisi de böylelikle son bulmuştur.

Aylin, George Kroner ile geçirdiği hoş vakit ve seyahat sonrası, Robert Kolej Mezunlar Derneği'nin yemeğinde, George Kroner gibi yaşlı ve bunun yanı sıra evli bir adam olan Timothy Childs ile tanışmıştır. Aylin ve Childs 'sevgili' olmamışlardır, bunun yerine ortak

zevklerini paylaşan iki arkadaş olmuşlardır. “ *Mesela birlikte çok hoş vakit geçiren iki arkadaş olabiliriz. Buna ne evliliklerimiz ne de yaşlarımız mani.* ” (Kulin, 233)

Childs ile geçirdiği arkadaşlık döneminin ardından Aylin, yine dayısının vasıtasıyla Richard Ekstrakt ile tanışır. Richard Ekstrakt, Aylin için diğer âşıklarından farklı olmuştur çünkü Aylin’e karşı olan tutumu eski sevgililerine kıyasla farklılık göstermiştir. “...yaşlı erkekler tarafından genç ve hoş bir kadına duyulan derin hayranlık üstüne kurulu steril bir arkadaşlık değildi.” (Kulin, 237) Richard, Aylin’in içinde bir boşluğun olduğunu farkında olmuş, onu sürekli tatmin edemeyeceğini de anlamıştır. Böylece Aylin’in bir ilişkisi daha bitmiştir. “*Aylin ve Richard birbirini hiç kırmadan, hiç incitmeden iki sevgili konumundan birbirleriyle iyi vakit geçiren iki arkadaş konumuna geldiler.*” (Kulin, 238)

Aylin, yaşadığı kısa süreli ilişkilerden sonra Joseph Cates ile tanışmıştır. Tanışmalarından kısa süre önce Cates’in komşusu, ona Aylin’den ve Aylin’in psikiyatri alanındaki başarısından bahsetmiştir çünkü Cates’in on altı yaşında Alex isimli problemlili bir kızı vardır. Aylin, bu problemlili kız ile ilgilenirken, hem Joseph Cates’i hem de Alex’i kendine hayran bırakmıştır. Bir film yapımcısı olan Joe Cates, Aylin’in dördüncü ve son eşi olmuştur. Aylin’in Joe ile yaptığı evlilik, Mişel ile yaptığına kıyasla farklı olmuştur. Mişel ile büyük bir aşk üzerine kurulu bir evlilik yapmış ve yürütmüş olmasına karşın Aylin, Joe ile daha rahat ve refah içinde yaşama ve kendisine bir yol arkadaşı olması amacıyla evlenmiştir. “*Her sevginin içeriği başkaydı. Aylin bu kez evleneceği adamı, ona stresten uzak, rahat, huzurlu, güvenli bir hayat temin edeceği için seviyordu.*” (Kulin,263) Mişel ile olan evliliğinden farklı olarak, Aylin’in Joe ile evliliği, sosyal hayatını da daha etkin kılmıştır.

“*Mişel’le evliyken, erkenden yatmak, sabah dinlenmiş olarak güne başlamak ne kadar verimli olduysa, Joe ile yaşadığı bu hızlı hayat da bir o kadar, belki de daha fazla verimliydi.*” (Kulin, 289)

Monotonluktan uzak olmasına karşın, bir süre sonra Aylin'in evliliği de mutlu bir evlilik olmaktan uzaklaşmıştır. Joe'nun iki kızı, Valerie ve Phoebe, düğün öncesindeki Aylin'e karşı olan sert tutumlarını devam ettirmekle birlikte Aylin için daha da baş etmesi zor bir hal almışlardır. “ *'Bu kadın seninle paran için evleniyor' demişti Valerie.*” (Kulin, 295) Kızların babalarına Aylin hakkında baskıları arttıkça, Joe da kızları gibi düşünmeye başlamış, Aylin ve Joe ilişkisinde yıpranmalar yaşanmıştır.

Aylin sürekli kavgalardan ve Valerie ve Phoebe'nin sivri dillerinden çok bunalmıştır. Kafasını dağıtmak için, Mişel ile olan ilişkisinin sonlarına doğru yaptığı için kat ve kat fazlasını yaparak kendisini içkiye vermiştir. “*Aylin, Joe'ya tahammül edebilmek için, içki dozunu artırmıştı. Joe da her dakika, Aylin'in içkisi üstüne bir sivri laf ediyor karısını çileden çıkarıyordu.*” (Kulin, 359) Aylin askeri eğitim almak bahanesiyle evliliğinden kaçmıştır. Böylelikle Aylin ve Joseph Cates ilişkisi bitmiş, Aylin'in bundan sonraki yaşamında hayatında kimse olmamıştır.

Odak figür Aylin'in yaşamı boyunca çok sayıda evlilik ve evlilik dışı ilişki yaşamıştır. Çocukluğundan beri özgür yetiştirilen bir kadın olması ilişkilerinde erkeğin kısıtlama gücünü azaltmış, evlilikler tekdüze ve dayanılmaz bir hal aldığında Aylin evliliklerini ve ilişkilerini bitirme kararı almıştır. Batının özgür ortamında yetişmiş Aylin, ilişki hayatı ve evlilikleri sonucunda sayısız tecrübe edinmiş ve hayatını kazandığı deneyimler sonucunda şekillendirmiştir.

2. ODAK FİGÜR PİRUZE'NİN VAR OLMA SÜRECİ

2.1 Piruze'nin Eğitimi

Sinan Akyüz'ün "Piruze" adlı eserinde, kadın figürünün doğu uzamı kapsamında değerlendirilmesinde önemli bir rol oynayan kavramın eğitim olduğu görülmektedir. Eserdeki eğitim kavramı figürün eğitim-öğretim görmesinden çok, doğu uzamında bulunan ve yaşadığı Şam kentinin geleneklerini, öğrenmesi olarak değerlendirilir. Burada öğrendikleri, gerek doğu toplum yapısını gerekse Piruze'nin ve toplumdaki kadın figürlerin statüsünü belirtmektedir.

Piruze, babasının mesleği olan diplomatlıktan ötürü uzun süre bir yerde bulunmamış ve yaşadığı yeri çok sık değiştirmek zorunda kalmıştır. En uzun süre kaldığı Londra'da lise eğitimini tamamlamıştır. Ancak üniversite eğitimi almadan babasının tekrar tayininin çıkması ile bu sefer Londra'dan çok farklı, kültüre sahip Şam'a taşınmışlardır. Odak figür Piruze, üniversite okumak için Londra'ya dönme konusunda direktse de babasının tutumu Piruze'nin okumamasına yöneliktir. *"Babam bana sert sert baktı. 'Artık Londra'yı unut.' dedi... Okulu da bitirdin artık."* (Akyüz,58)

Piruze'nin hayatında üniversite eğitimi eksik kalmış olsa da, alışmaya çalıştığı kültüre dair pek çok şey öğrendiği gözlenmektedir. Bu duruma neden olan olay ise, odak figürün henüz sadece on dokuz yaşındayken, bir haftadır tanıdığı zengin bir Arap'ın oğlu olan Wassim'e delice âşık olup evlenmesidir. Wassim Arap kültürü ile yetişmiştir dolayısıyla bir Türk kızı olan Piruze'nin benimsemiş olduğu sosyokültürel yapıdan farklı bir kültürle yetiştirilmiştir. Bu evlilik sonucu Piruze'nin öğrendiği ilk şey aile bağları ve ilişkileri olmuştur.

“Burada, babalar çok mütehakim insanlardır. Erkek çocukları evlenip baba da olsalar sözlerinden dışarı asla çıkamazlar. Burada erkek çocukları babalarının ellerinde birer kukladan ibarettir.” (Akyüz, 95)

Kayınpeder Nadeem, gelini Piruze’ye çok düşkündür bunun nedeni ise Piruze’nin Wassim ile evliliğinin hemen ardından kısa sürede hamile kalıp dünyaya bir erkek çocuk getirmesidir. Toplum yapısında erkek çocuk bir evliliğin sürekliliğini ve kalıcılığı sağlayan etken olup aile bireylerinin de kadına karşı tutumlarını etkilemektedir. Dolayısıyla kayınpeder Nadeem, gelini Piruze, bir erkek torun verdiği için Piruze’yi el üstünde tutmaktadır.

Kayınpeder figürünün ölümünün ardından, Wassim’in *“Annemle kız kardeşimi yalnız bırakamam. O eve bir erkek lazım” (Akyüz, 146)* ifadesi toplumdaki yalnız kadına bakış açısını yansıtır. Kadın başında bir erkek olmadan yaşayabilecek güce ve korunmaya sahip değildir. Odak figür Piruze, hem erkek egemen bu toplumun kadına karşı tutumunu görmüş, hem de kocasına her ne kadar kayınvalidesinin yanına taşınmak istemediğini belirtmiş olsa da sözünü geçiremeyeceğini fark etmiştir. *“ ‘O zaman yapılacak bir şey yok kızım’ dedi. ‘Kocanın kararını çoktan vermiş. Mecburen taşınacaksınız.’ ” (Akyüz, 157)* Çekirdek aile yapısından, geniş aile yapısına geçişle birlikte Piruze’nin kendi kültüründen çok uzak bir kültürü daha tanıması ve alışma aşamasında çektiği sıkıntılar görülmektedir.

Piruze ve ailesinin kayınvalidesi Afaf’ın evine taşınmasıyla birlikte öğrendiği ilk şey yöreye özgü yeme-içme biçimi olmuştur.

“Kahvaltı masasına oturduk. Masada sadece bakla, nohut ve pide vardı. ‘Kahvaltı yapmadan öğle yemeği mi yiyoruz?’ diye sordum gülererek. Kayınvalidemin bir anda yüzü ekşidi. ‘Bu bizim geleneksel kahvaltımız.’ ” (Akyüz, 184)

Piruze'nin kahvaltayı beğenmemesi, alışkanlıklarının dışında olması durumunda masadan kalkması ve bunun sonucunda Wassim ile kavga etmesi; en ufak geleneğin bile uygulanmaması durumunun bir doğu toplumunda ne denli büyük sorunlar yaratabileceğini göstermektedir.

Piruze ikinci oğlu İmad'ın doğumunun ardından, onu en çok yıkan şey olan eşi Wassim tarafından aldatıldığını öğrenmiştir. Yapıtta Piruze'nin arkadaşı Lamia'nın *"Her an kocalarımızı kaybedeceğiz korkusunu içimizde taşıyoruz. Az önce bana 'Nasıl gidiyor hayat?' diye sormuştun ya, Benim hayatım işte bu korkular içinde..."* (Akyüz, 213) ifadesi, kadın-erkek ilişkisine ayna tutmuş, doğu gerçekliğini okuyucuya yansıtmıştır. Bu gerçeklik, kadının ailesine bir erkek çocuk vermekle sorumlu olması ve veremediği takdirde üstüne getirilecek bir kuma olması ve bunun kimse tarafından yadırganmamasına dayalıdır. Doğu uzamında bulunan bir diğer unsur ise şeriat kanunları ve bu kanunların erkeklerin kafa yapısına dayalı olmasıdır.

" 'Bu kanunları zamanında çıkarırlar, kadınların onurunu değil, erkeklerin çıkarını korumuşlar. Bu toplumda Cemil'in ikinci ya da üçüncü bir kadınla evlenmesi ahlaksızlık sayılmıyor... Bu ülkenin kanunları ona bu hakkı çoktan vermiş.' dedi." (Akyüz,216)

Yapıtta erkeğe, ikinci bir kadınla evlenmesi gibi büyük bir hak verilirken, kadın ise hiçbir hakkı bulunmayan, erkek evlat vermesi beklenen, ev işleri ile ilgilenmesi gereken bir cinsiyet olarak görülmektedir. *" Kadınlar evlenince mezara giriyorlar. Eşlerine karşı susup gurursuzlaştırılıyorlar... Ama evli bir kadın olmak bir tek şeye engel değil: Ev işlerine! "* (Akyüz,144)

Odak figür Piruze'nin şeriat kanunlarına dair öğrendiği bir başka gerçeklik, yine kadının erkeğin sözünden çıkmadığıdır. Öyle ki Piruze'nin, ailesinin yanına gitmek için Wassim'in

iznini alması gerekmektedir. *“Wassim her zaman pasaportumu kasada saklıyordu. Zaten Suriye kanunlarına göre, kocanın izni olmadan, eş ya da eşlerin ülke sınırları dışına çıkması yasaktı.”* (Akyüz,244) Şeriat kanunlarına dayanan bu töre Piruze'nin Wassim'in yalanlarına daha fazla katlanamayacağını hissettiği ve kaçmaya karar verdiği zaman da gözlenmiştir. Piruze çocuklarını alıp Wassim'den kaçmaya hazırlanırken Wassim'in onları yakalamasından sonra Piruze çocuklarını Şam'da bırakıp kaçmaya mahkûm olmuştur.

Eserde, Piruze'nin yaşadıkları geriye dönüş tekniğiyle verilmiş olup, Piruze'nin evlatlarından ayrılması sonucu kendisini daha güçlü kılışı ve başarıya giden yolu bu teknik aracılığıyla vurgulanmaktadır

Piruze'nin yaşadığı doğu kültürü; şiddet, aldatma, kısıtlamalar ve yasaklar, Piruze'yi yıllarca oğullarının hasreti içinde bırakmış, Piruze'nin büyük acılar yaşamış olması onu hayata karşı çok güçlü kılmıştır. Piruze Şam'dan kaçtıktan sonra kimseye bağlı olmadan kendi ayakları üstünde durarak, Şam'da kurmak isteyip de Wassim'in baskılarından ötürü kapatmak durumunda kaldığı mağazayı tekrar açmıştır ve başarılı bir iş kadını rolünü üstlenmiştir.

2.2 Piruze'nin Evliliği

Evlilik çoğu zaman kutsal bir kurum olarak algılanmakta, aşk evliliklerinin daha kalıcı, mantık evliliğine nazaran daha kutsal olduğu söylenmektedir. Piruze'nin henüz on dokuz yaşında gençliğinin baharı diye tanımlanabilecek yaşında kendi kültüründen ve yetiştirilme tarzından bir o kadar uzak olan Wassim ile evlenmesi de bir aşk evliliği olup; buna karşın ne kalıcı ne de kutsal olmuş; gelişen olay örgüsü ile saygı ve sevgi çerçevesinden uzak bir hal almıştır.

Piruze'nin babası bir diplomat olup, mesleğinden ötürü sürekli yer değiştirmek zorunda kalmıştır. Tayininin Şam'a çıkmasıyla Piruze ve ailesi bu kente taşınırlar. Piruze, annesiyle

dışarı çıktığı bir gün sonrasında erkek halkın onlara gösterdiği terbiyesiz muameleden çok rahatsız olur ve alışık olmadığı doğu kültürünü taşıyan bu kentten ayrılmak ve çocukluğunun bir kısmı ve genç kızlık yıllarını geçirdiği benimsemiş olduğu Londra'ya geri dönmek ister. Ancak babası buna kati suretle karşı çıkar ve dolayısıyla burada kalmak zorunda kalır. Burada bir başka diplomatın kızı olan Mira ile arkadaşlık kurmuştur. Evleneceği erkek figür Wassim'le Mira aracılığıyla katıldığı bir partide tanışmıştır ve aynı şekilde Wassim'in ona bu partide âşık olduğunu Mira'dan öğrenmiştir. Piruze, onu sadece bir gece gören Wassim'in ona âşık olmasını tuhaf karşılamıştır. *“İnsan tanımadığı birine nasıl âşık olur ki? Beni daha tanımıyor bile.”* (Akyüz,79) Bunun üzerine bir başka partide bir araya gelen Piruze ve Wassim ikilisi kısa süreli konuşmaları, Wassim'im Piruze'ye okuduğu aşk şiiri sonucunda birbirlerine âşık olmuşlardır. Piruze'nin bir anda gelişen bu aşkı gençliğine ve tecrübesizliğine aynı zamanda Şam'da Mira ve sonradan tanıştığı Rima dışında kimseyi tanımaması ve dolayısıyla yalnız olmasına yorulmaktadır. Piruze'nin babası Arap insanların ve özellikle erkeklerinin kişiliklerinin ve davranışlarının farkında olduğundan, korumacı bir baba gibi davranarak Piruze'nin evlenmesine karşı çıkmıştır.

“Sen burada yaşayamazsın. Bu çocukla evlenirsen, kendine çok yazık edersin. Tabii ki ben de günü geldiğinde senin evlenip barklanmanı isterim. Ama buradaki birisiyle değil.” (Akyüz,91)

Babasının direktmesine karşılık Wassim ve ailesi Piruze'yi istemişler ve evlenmişlerdir. Evliliklerinin hemen ardından Piruze hamile kalmıştır ve bir erkek çocuk beklentisinde olan Wassim ve kayınpeder Nadeem'in Piruze'ye karşı olan sevgileri kat be kat artmıştır. Nadeem gelinine karşı sevgisini ona pahalı hediyeler alarak gösterirken Piruze'nin babası ise kızına tavırlı olup düğünde bir gelenek olan altın takma âdetini dahi yerine getirmeyerek kızına karşı tutumunu korumuştur. Amer isimli erkek çocuğunu dünyaya getirmesiyle Piruze'nin gelin gittiği bu ailedeki değeri de artmıştır. *“Wassim o zamanlar bana deliler gibi âşıktı. Bu büyük*

aşkı, Amer dünyaya geldikten sonra kat be kat artmıştı. Bir söylediğimi iki etmiyordu.”

(Akyüz,123)

Kayınpederinin vefatıyla, Piruze kayınvalidesinin evine yerleşmek zorunda kalmıştır çünkü Wassim annesi ve kız kardeşini evde bir başlarına, başlarında erkek bulunmadan bırakmak istememektedir. Kayınvalidesinin evine taşınması Piruze için yeni bir dönemin başlangıcı niteliği taşımaktadır çünkü Wassim ile arasındaki gerginliğin yavaş yavaş gözlenebilmekte olduğu dönemdir. Wassim yetiştiği kültürün özelliklerini göstererek, annesinin boyunduruğu altında yaşamaya başlamış ve dolayısıyla Piruze'yi eskisi kadar dikkate almamıştır. İkinci çocuğunun doğumunun ardından üçüncü çocuğuna hamileliği esnasında Piruze, Wassim ile olan evliliğini sorgulamıştır. Wassim başta Kuveyt'e gitmek bahanesiyle yeni sevgilisi ile buluşmaktadır ve yalanlar uydurarak ailesini de kandırmaktadır. Uçak şirketinin Wassim'in kaybolan valizlerini eve postalaması, Piruze'nin bu valizlerden birinin içinde kadın kıyafetlerini görmesiyle çıkan kavgada Piruze ilk kez Wassim'in şiddetine de maruz kalmıştır. Bu da kadının ezilmişliğini gözler önüne sermektedir. Wassim yasak ilişki yaşadığı bu kızla evlenme kararı almıştır. Şeriat kanunları ile yönetilen bir ülke olmasından ötürü Suriye'de bu hakkın erkeklere tanınmış olması Wassim'i bu konuda özgür kılmıştır. Nitekim Wassim'in onun yalanlarına katlanamayan arkadaşı Cemil'in olan biteni Piruze'ye anlatmasıyla, Piruze Türkiye'ye geri dönmüştür. Ancak Wassim yaptıklarından pişman olduğunu söyleyerek Türkiye'ye Piruze'den özür dilemeye gitmiş, Piruze annelik statüsünü düşünerek eşinin özrünü kabul etmiştir.

Şam'a döndükten sonra Piruze Wassim'in ağabeyi Aboude ile ortak bir tekstil firması kurmuştur. Piruze'nin mutluluğu karşısında Wassim'in onun hayatında bir erkek olduğunu düşünmesi ile şiddet unsuru tekrar ortaya çıkmıştır.

Piruze, kocasından yediği bu dayak sonrası, aklını başına almış, geleceği için plan yapmıştır, Şam'dan çocuklarını da alıp kaçmak onun için bir kurtuluş yolu niteliği taşımaktadır. Bunun için araya türlü insanlar sokup, kaçıışı planlamış olsa da kaçışını ayarlayan arkadaşının ihanetine uğramış, çocuklarını arkasında bırakarak Türkiye'ye kaçmak zorunda kalmıştır.

Odak figür Piruze'nin evliliği süresince gördüğü muameleler; sözlü ve fiziksel şiddet, aldatılma ve kısıtlamalar sonucunda çok fazla canı yanmış ve eşi Wassim'in çocuklarını görmesini yirmi bir yıl boyunca engellemesiyle uzun süreli hasret çekmiştir. Yaşadığı bu zorluklar karşısında dimdik duran Piruze, Türkiye'de kısa süreli sıkıntı çekmiş daha sonra başarılı bir iş kadını olmuştur.

SONUÇ

Ayşe Kulin'in 'Adı: Aylin' ve Sinan Akyüz'ün 'Piruze' adlı eserlerinde odak kadın figürler Aylin ve Piruze'nin yaşamları süresince deneyimleri doğrultusunda kendilerini toplumda var etmeleri, kendilerini eğitmeleri ve evlilikleri ile karşılaştırılarak ele alınabilmektedirler. Aylin eğitimi ailede başlamış ve sonrasında da uzun yıllar devam etmiş kariyerinde oldukça ilerleme kaydetmiş ve bunun yanı sıra güzelliği, zekâsı ve mizahi yönüyle de erkeklerin ilgisini çekmeyi başarmış olan Aylin karşı cinsle yaşadığı ilişkilerden kendisine hayat dersleri çıkarmıştır. Bu dersler doğrultusunda Aylin yaptığı her yeni evlilik ile attığı her adımda bilinçli olarak hareket etmiş ve güçlü, özgüvenli bir kadın figür imajı çizmiştir. Piruze ise genç bir yaşta tanımadığı bir kültürle tanışmış olup benimsemiş olduğu kendi kültüründen çok uzak bu doğu kültürünü benimsemeye çalışmıştır. Henüz on dokuz yaşında, iki haftadır tanıdığı ve yıldırım aşkı olarak tanımlanacak bir sevgi beslediği Wassim ile evlenmiş ve bu evlilik esnasında doğu kültürünün ataerkil yapısıyla ve şiddet olgusuyla tanışmıştır. Şeriatın getirisi olan çok eşlilik ve aldatılma kavramıyla da yüz yüze gelmiştir. Suriye'den ve

Wassim'den kaçması sonucu çocuklarına hasret kalan Piruze, evlatlarına ulaşabilmek için yıllarca mücadele etmiş ve güçlü bir kadın olmayı başarmıştır.

Her iki yapıtta da farklı uzamlarda yaşayan kadınların kendilerini buldukları ortamlar doğrultusunda özgürleştirmeleri ve yaşadıkları sıkıntılar ve kazandıkları başarılar ile kendilerini var ettikleri görülmüştür.

KAYNAKÇA

Kulin, A.(2014) *Adı: Aylin*. İstanbul: Everest Yayıncılık

Akyüz, S.(2012) *Piruze*. İstanbul: Alfa Yayıncılık